

Univerzita Palackého v Olomouci

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Kateřina Syptáková

Problém skotského nacionalismu na přelomu
20. a 21. století

Olomouc 2017

vedoucí práce: Mgr. David Hampl, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Problém skotského nacionalismu na přelomu 20. a 21. století“ vypracovala samostatně, pod vedením Mgr. Davida Hampla, Ph.D., a všechny použité zdroje jsem uvedla v seznamu literaturu.

V Olomouci, 20. dubna 2017

.....

podpis

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří mi byli při psaní mé bakalářské práce nápomocni.

Obsah

Úvod	6
1 Vymezení pojmů.....	8
1.1 Národ	8
1.2 Nacionalismus.....	9
1.3 Právo národa na sebeurčení	10
1.4 Devoluce	10
1.5 Secese	11
1.6 Referendum.....	11
2 Historický vývoj autonomních snah Skotska	12
2.1 Od vrcholného středověku až po 20. století.....	12
2.2 Tendence k nezávislosti ve 20. století	14
2.2.1 Meziválečné období.....	15
2.2.2 Období po druhé světové válce.....	15
3 Politický systém Skotska v rámci Velké Británie.....	18
3.1 Parlament	18
3.2 Vláda.....	19
3.3 Skotský úřad	20
3.4 Skotský stranický systém.....	20
3.4.1 Skotská národní strana	21
3.4.2 Skotská labouristická strana	22
3.4.3 Skotská konzervativní a unionistická strana.....	23
3.4.4 Skotská liberální strana	24
3.4.5 Skotská strana zelených	25
4 Milníky skotského nacionalismu ve 20. století.....	26
5 Projevy skotského nacionalismu v současnosti	29
5.1 Referendum o nezávislosti 2014 jako důsledek skotského nacionalismu	29

5.1.1 Kampaně v rámci referenda.....	30
5.1.2 Výsledek a dopady referenda.....	32
5.1.3 Problematika skotské nezávislosti	34
5.2 Referendum o setrvání Velké Británie v Evropské unii	35
5.2.1 Postoj Skotska k Evropské unii	35
5.2.2 Co bude dál aneb vyhlídky do budoucnosti.....	37
Závěr	38
Prameny a literatura:	39
Elektronické zdroje:	41
Příloha č. 1 Seznam použitých zkratk	43
Příloha č. 2 Seznam obrázků	43
ANOTACE	44

Úvod

Cílem této práce je představit čtenáři problematiku skotského nacionalismu v kontextu historických souvislostí a politického systému Skotska, s důrazem na 20. století. Dalším cílem je zmapovat důsledky skotského nacionalismu do současnosti, práce se zejména zabývá referendem o nezávislosti Skotska z roku 2014. Použity byly metody komparativního charakteru a metoda analýzy.

Tato bakalářská práce je rozčleněna do pěti hlavních kapitol. V první kapitole jsou vymezeny základní pojmy související s tématem nacionalismu. Kromě samostatného nacionalismu lze v první kapitole nalézt pojmy národ, právo národa na sebeurčení, devoluce, secese a referendum. Druhá kapitola se věnuje historickému vývoji Skotska. Důraz je kladen na nacionalistické tendence v průběhu skotských dějin, a poté zejména na 20. století, ve kterém se autonomní snahy formovaly nejvíce. Třetí kapitola seznamuje čtenáře s politickým systémem Skotska v rámci Velké Británie. V kapitole jsou představeni hlavní aktéři politického systému jako parlament, vláda, Skotský úřad, a také stranický systém země. V podkapitolách třetí kapitoly jsou představeny všechny důležité politické strany, které jsou v současné době zastoupené ve skotském parlamentu. Čtvrtá kapitola prezentuje nejvýznamnější milníky skotského nacionalismu ve 20. století. Poslední kapitola se zabývá projevy skotského nacionalismu v současnosti. Kapitulu tvoří dvě hlavní podkapitoly. První podkapitola se zabývá referendem o nezávislosti v roce 2014 jakožto příkladem důsledku skotského nacionalismu. Druhá podkapitola se zabývá referendem o setrvání Velké Británie v Evropské unii.

Problematikou skotského nacionalismu se zabývá řada autorů. Z českého prostředí můžeme například jmenovat Lenku Rovnou a její titul *Kdo vládne Británii?*, anebo profesora Víta Hlouška z Masarykovy Univerzity, který se věnuje tématu utváření moderní politiky v Evropě, včetně stranických a politických systémů evropských států. Mezi publikace, jež jsou zaměřeny na historický vývoj Skotska, politickou kulturu a nacionalistické tendence, patří například *Dějiny Skotska* od Daniela Samka či *Dějiny Británie* Kennetha O. Morgana. Významným zdrojem aktuálních informací jsou oficiální internetové stránky jednotlivých britských i skotských vládních institucí, popř. oficiální internetové stránky skotských

politických stran, na kterých sami představitelé britské či skotské politické scény publikují články týkající se současné politické situace. Zajímavým zdrojem informací jsou také zahraniční portály.

1 Vymezení pojmů

Na začátku je zapotřebí vymezit si základní pojmy, které budou v předkládané práci zmíněny a které s daným tématem, Problém skotského nacionalismu, velmi úzce souvisí. Těmito pojmy jsou národ, nacionalismus, právo národa na sebeurčení, devoluce, secese a referendum.

1.1 Národ

Prvním zmíněným pojmem je národ. Absence všeobecné akceptovatelné definice národa, jakožto nositele práva sebeurčení národů, je dodnes klíčovým problémem, vyvolávajícím v mezinárodním společenství dlouhotrvající rozpory. Kořenem dnešního pojmu, národ, zůstává nadále latinský základ *natio*, který se adaptoval již v období středověku. Problém spočívá v rozdílném výkladu států, s různými sociálními a politickými podmínkami, a taktéž v rozlišných interpretacích jednotlivých autorů. V polovině 17. století pojem národ definovala taktéž česká významná osobnost, učitel národa, J. A. Komenský. Národ, podle Komenského, představuje soubor lidí, žijící na společném území, které spojují společné dějiny, společný jazyk a láska ke společné vlasti.¹ Dále například francouzský myslitel, J. J. Rousseau, definoval národ jako společenstvo lidí identifikujících se pomocí stejných zákonů, společné vlády a společných zájmů. Francouzské pojetí národa dnes odpovídá definici státu.²

V Evropě existují dvě hlavní pojetí pojmu národ. První pojetí se snaží národ definovat na základě objektivně existujících empirických prvků, jako je stejný etnický základ, jazyk, společná historie, zvyky či náboženství. Druhé pojetí zastává subjektivní definici národa, na základě jeho společných představ a inspirace pro společnou budoucnost. Díky těmto subjektivním kritériím vzniká mezi členy národa pocit jednoty a společné identity.³

¹ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 16

² BARNARD, F. M. *Herder on nationality, humanity, and history*. Ithaca: McGill-Queen's University Press, 2003. s. 231-252

³ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s.18

V subjektivním pojetí představuje tedy národ společenstvo lidí, které se do značné míry chová jako jedna společná skupina. Nejvýznamnější představitel subjektivního vnímání pojmu národ byl přední německý filozof Max Weber. Národ chápal jako skupinu lidí, kteří k sobě přechovávají určitý pocit solidarity.⁴ Většina autorů se ovšem přiklání k existenci určitých objektivních rysů jako je území, jazyk, víra, společný původ. Ty jsou doplněny o rysy subjektivní jako je vědomí vlastní příslušnosti k národu a pocit sounáležitosti. Základním instinktem národa je zachovat svojí existenci, specifické rysy etnické pospolitosti, a nebýt pod politickým, psychickým a kulturním tlakem jiného národa. Nejúčinnějším prostředkem k hájení tohoto zájmu je v dnešním světě politická moc, tedy existence vlastního státu.⁵

1.2 Nacionalismus

Od pojmu národ byl odvozený i pojem nacionalismus. Původ nacionalismu sahá do období osvícenectví a romantismu. Termín nacionalismus se začal používat s příchodem národních států, na přelomu 18 a 19. století. Podobně jako u pojmu národ můžeme sledovat dvě hlavní pojetí pojmu nacionalismu, primordialisumus a modernismus. Primordialistické pojetí nacionalismu je podobné jako objektivní pojetí pojmu národ. Nejdůležitější jsou jazyk, víra a území. Příslušnost k národu je přirozenou součástí lidských bytostí. Modernismus naopak chápe nacionalismus jako politickou doktrínu, podle které jsou národy produktem specifických, společensko-politických podmínek, které nastaly v období modernity.⁶

Často je nacionalismus spojován s požadavkem vlastního suverénního státu. Ernest Gellner, modernista, ve svém díle *Národy a nacionalismus* (1983) prezentuje myšlenku, že existence nezávislého státu představuje nejvyšší stupeň naplnění nacionalismu. První ucelená typologie, která rozlišuje několik kategorií nacionalismu je následující:

1. humanistický (Rousseau),
2. jakobínský,
3. tradicionalistický,
4. liberální,

⁴ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 19

⁵ KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. Praha: Ekopress, 2014. s. 201

⁶ HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 20

5. integrální (fašismus, rasismus) nacionalismus.

Mezi radikální formy nacionalismu patří fašismus, nacismus a rasismus.⁷

1.3 Právo národa na sebeurčení

Právo národa na sebeurčení, v tom nejširším slova smyslu, představuje možnost národů rozhodovat o svém politickém uspořádání, hospodářském, kulturním a společenském vývoji a budoucím směřování. Bezpochyby, právo národa na sebeurčení, patří k nejdůležitějším ustanovením současného mezinárodního práva. V mezinárodním měřítku představuje respektování zásady sebeurčení významný předpoklad udržování přátelských vztahů mezi suverénními státy, čímž zároveň vzniká klíčový předpoklad pro rozvoj spolupráce mezi jednotlivými národy vedoucí ke zvyšování blahobytu v mezinárodním měřítku. Nerespektování zásady sebeurčení a odmítání práva na svobodu a svrchovanost národů pod nadvládou, mohou naopak vyústit do mezinárodního napětí. Právo národů na sebeurčení patří k základním lidským právům a je zachycené v paktech OSN, a to s mezinárodní platností. Všeobecné respektování tohoto práva představuje nevyhnutelnou podmínku dalšího rozvoje demokracie ve světě. Samotný princip sebeurčení má dva hlavní protichůdné významy. Prvním je právo každého národa na vlastní národní stát, a druhým je zachování územní celistvosti státu.⁸

1.4 Devoluce

Pojem devoluce znamená „přenesení části legislativních a exekutivních pravomocí na autonomní a přímo volené regionální instituce.“ Devoluci můžeme chápat jako snahu států zabránit separaci. Na druhou stranu se ale může snadno stát, že právě posílení autonomie daného území povede ke snaze získat ještě větší autonomii, a povede tak až ke získání nezávislosti.⁹ V případě Velké Británie se jedná o přenesení pravomocí z celobritského

⁷ GELLNER, Ernest. Arné. *Národy a nacionalismus*. Praha: J. Hříbal, 1993. s. 99-112

⁸ POTOČNÝ, Miroslav. a ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. Praha: C.H. Beck, 2006. s. 23-24

⁹ HOPKIN, J. *Party Matters: Devolution and Party Politics in Britain and Spain*. s. 179-198

parlamentu sídlícího ve Westminsteru, na místní parlamenty vytvořené pro Skotsko, Wales a Severní Irsko.¹⁰

1.5 Secese

Secesi či secesionismus můžeme definovat jako formální vystoupení ze svazku, federace, politické nebo náboženské organizace, přičemž sebeurčení je jedním z hlavních faktorů určujících secesionistická hnutí.¹¹ Secese může být definována také následujícím způsobem jako „*územní změna, při níž se část státního území oddělí od stávajícího celku, a tak se vytvoří nový (nástupnický) stát, který je novým subjektem mezinárodního práva.*“¹² O secesi se často mluví právě ve spojení se Skotskem. Někteří autoři, v českém prostředí například Strmiska, považují pojmy secese a separatismus za synonyma. Někteří naopak oba pojmy explicitně rozlišují. Za relevantní lze považovat rozlišení mezi externím a interním sebeurčením, kdy secese (tj. externí) označuje úplné oddělení od státu, zatímco separatismus (tj. interní secese) je oddělení území při zachování celistvosti státu. Hlavní důvody, které obvykle vedou k separatistickým tendencím, jsou jazykové odlišnosti, etnické rozdíly, religionistika a ideologie, rasové rozdíly a ekonomická specifika. Míra separace se stupňuje od uznání existence minorit, autonomie až po úplnou separaci.¹³

1.6 Referendum

O secesi, devoluci a dalších záležitostech státu, mohou občané rozhodnout přímo pomocí referenda. Jedná se o současnou formu přímé demokracie. Hlasující se vyjadřují pro nebo proti předkládanému návrhu. Referendum umožňuje občanům hlasovat o závažných politických otázkách. Prostřednictvím referenda mohou občané schválit např. běžný zákon, ratifikovat mezinárodní smlouvu i dodatek Ústavy. V demokratických zemích jsou rozhodnutí v referendech pro volené reprezentanty a státní správu závazná. Pokud je ve Velké Británii vyhlášeno referendum, předchází tomu speciální legislativní opatření.¹⁴

¹⁰ ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?* Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. s. 177

¹¹ ROSŮLEK, Přemysl. *Politický secesionismus: Allen Buchanan a jeho kritici.* s. 20-26

¹² ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky.* Praha: Libri, 2004. s. 376

¹³ ROSŮLEK, Přemysl. *Politický secesionismus & etické teorie: Allen Buchanan a jeho kritici.* Brno: Barrister & Principal, 2014. s. 28

¹⁴ GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology.* Praha: Grada, 2010. s. 80-81

2 Historický vývoj autonomních snah Skotska

Již od 12. století bylo Skotsko nuceno odolávat tlakům Anglie, která si jako nejsilnější mocnost na ostrovech nárokovala jejich území. Ve srovnání s Irskem a Walesem nebyly dobovatelské tendence Anglie vůči Skotsku tak násilné, alespoň do začátku 14. století, kdy vypukla první otevřená válka.¹⁵

Od 13. století Skotsko disponovalo správním i soudním systémem, vlastním parlamentem, vymezeným teritoriem a celkovým pocitem národní příslušnosti, například díky specifickým jazykům. Na západě země se mluvilo gaelštinou a na jihu skotštinou, která se podobala angličtině. Od 16. století měli Skotové také své vlastní náboženství – presbyteriánství.¹⁶

2.1 Od vrcholného středověku až po 20. století

V období vrcholného středověku se vztahy mezi Anglií a Skotskem poprvé vyostřují a rok 1285 se zapisuje do dějin jako rok přelomový. Jedná se o rok, kdy vymírá tamní gaelská panovnická dynastie a v zemi dochází k bezvládní. Anglický panovník Eduard I. situaci využívá a nechává se skotskou šlechtou dočasně jmenovat svrchovaným pánem Skotského království. Poté, v roce 1292, Eduard I. dosazuje na skotský trůn defacto „svého člověka“, kterým je Jan Balliol zvaný Skotský. Nespokojení Skotové uzavírají v roce 1295 spojení s Francií a vyhlásí Anglii válku. Silné anglické vojsko postupně dobývá skotské území včetně hlavního města Edinburghu. Hrdinou odboje se stává William Wallace (1270-1305). Wallace dokázal z prostých obyvatel sestavit armádu, která porazila anglické vojsko v bitvě u Stirling Bridge. Pouhý rok po slavném vítězství je ovšem poražen a zradou vlastních lidí vydán napospas anglickému králi a popraven.¹⁷ Po smrti Wallace odboj vedl skotský šlechtic Robert Bruce, kterému se podařilo porazit anglického krále Eduarda II., a zasloužit se o podpis Edinburské smlouvy z roku 1328, jež garantovala Skotsku nezávislost na Anglii. Lze

¹⁵ SAMEK, Daniel. a WORMALD, Jenny. *Dějiny Skotska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 20

¹⁶ SAMEK, Daniel. a WORMALD, Jenny. *Dějiny Skotska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 37-73

¹⁷ Tamtéž. s. 102

konstatovat, že Skotům se nakonec podařilo jejich nezávislost udržet, nicméně jejich země ekonomicky strádala, a to zejména kvůli vysokým válečným výdajům.¹⁸

V polovině 14. století vypukla Stoletá válka a Skotové se postavili na stranu Francouzů, kteří bojovali proti Angličanům. V tento historický moment se tedy opět projevila skotská orientace na Francii. Kromě vojenského a diplomatického potenciálu měla Francie v mnoha směrech – včetně architektury, práva a kultury – vliv na skotské obyvatelstvo. Až po skončení Stoleté války a nástupu dynastie Yorků na anglický trůn se vztahy mezi Skotskem a Anglií nepatrně zlepšily. Jakub IV. z rodu Stuartovců později křehké vztahy s Anglií opět narušil, neboť znovu podpořil Francii v boji proti Anglii. Skotové byli poraženi a jejich tendence o autonomii na dlouhou dobu opět potlačeny.¹⁹

Předtím, než Jakub IV. vztahy s Anglií opět rozvířil, uzavřel dohodu s anglickým králem Jindřichem VII. Yorkem, aby se oženil s jeho dcerou. Sňatek s anglickou princeznou, Markétou Tudorovou, si vzal v roce 1502. Zmíněný sňatek ovlivnil politické dějiny ostrova na několik let dopředu. Vše se začíná odehrávat v roce 1558, kdy nastupuje na anglický trůn Alžběta I. Její sokyní se stává skotská královna Marie Stuartovna, po rodové linii dědička anglického trůnu a zároveň manželka francouzského krále Františka II. Spory obou panovnic vedly až k popravení Marie Stuartovny královnou Alžbětou. Po smrti bezdětné Alžběty I. ovšem nastupuje na anglický trůn Jakub IV., a skotská dynastie stuartovců tak ovládá celý britský ostrov. Rok 1603 je tedy rokem, kdy na trůnu Anglie, Skotska a Walesu usedá stejný panovník, na anglický trůn nastupuje stuartovská dynastie a Skotsko vstupuje do personální unie.²⁰

Co se týče náboženství, ve Skotsku proběhla v 16. století reformace církve, která dala vzniknout Národní skotské církvi, tedy presbyteriánské. V 17. století bylo presbyteriánství potlačováno ve snaze o jednotné celostátní náboženství. Spory o náboženství vedly až k občanské válce. V roce 1690 anglický král, Vilém III. Oranžský, skotskou víru oficiálně uznal. Presbyteriánství se tak stalo významným prvkem skotské národní identity.²¹

¹⁸ FRANK, Jan. *Skotsko*. Praha: Libri, 2007. s. 45

¹⁹ GRAY, Alaster. *Why Scots should rule Scotland 1997: a carnivorous history of Britain from Roman times until now*. Edinburgh: Canongate, 1997. s. 50

²⁰ Tamtéž. s. 56

²¹ SAMEK, Daniel. a WORMALD, Jenny. *Dějiny Skotska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 134

V roce 1707 byla Anglie, Skotsko a Wales formálně sloučeny do jednotného království Velké Británie. Rok 1707 se tedy uvádí jako rok vzniku státu Velké Británie. Pro Skotsko znamenalo vytvoření unie ztrátu suverenity, nicméně si ponechalo své právní i církevní instituce, a získalo i některé obchodní výhody. Samostatný skotský i anglický parlament byl zrušen a ustanoven byl společný parlament britský. V 18. století se stává z Velké Británie světová velmoc a u skotské veřejnosti převažuje souhlas se státním ustanovením z ekonomických důvodů. Národnostní tendence Skotů jsou v dané chvíli spíše potlačeny.²²

Někteří občané byli ovšem stále s unií nespokojeni a usilovně podporovali navrácení Skotska Stuartovcům. V dějinách zmíněné období nejčastěji spojujeme s tzv. jakobínským povstáním, které ztroskotalo po prohrané bitvě u Collodenu v roce 1746.²³ Od tohoto roku nesměli Skotové mluvit skotskou gaelštinou či nosit tradiční národní kilt.²⁴ Situace se uklidnila až o století později, v 19. století. V roce 1888 vznikla Skotská labouristická strana, která podporovala, stejně jako liberálové, samosprávu každé země Velké Británie. Přesto nacionalistické hnutí ve Skotsku nebylo v té době tak silné jako v Irsku. „*Skotsko nabízí v 19. století neobvyklý obraz národa, který si je intenzivně vědomý své zřetelné národní svébytnosti, ale přitom nemá zájem o žádnou otevřenou formu separatismu nebo nezávislosti.*“²⁵

Prvním skotským premiérem Velké Británie se stává v roce 1894 Archibald Primrose. Premiér se snažil Skotsku pomáhat v podpoře jejich svébytnosti, například obnovil úřad tajemníka pro Skotsko.²⁶

2.2 Tendence k nezávislosti ve 20. století

Výraznější tendence k nezávislosti Skotska můžeme pozorovat po celé 20. století, kdy historické události jako 1. světová válka, 2. světová válka či válka Studená, šly „rukou v ruce“ s emancipací národnostních identit.

²² GRAY, Alaster. *Why Scots should rule Scotland 1997: a carnivorous history of Britain from Roman times until now*. Edinburgh: Canongate, 1997. s. 76

²³ SAMEK, Daniel. a WORMALD, Jenny. *Dějiny Skotska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s.142-149

²⁴ ROSS, David. *Scotland: history of a nation*. Edinburgh: Lomond Books, 2000. s. 237

²⁵ SAMEK, Daniel. a WORMALD, Jenny. *Dějiny Skotska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 187

²⁶ Tamtéž s. 188

2.2.1 Meziválečné období

Vznik svobodného státu Irska v roce 1921 pozastavil jakoukoliv další podporu od britské vlády ve věci decentralizace v ostatních částech Velké Británie. V roce 1928 vzniká Skotská národní strana (SNP), jejíž vliv přišel na řadu o mnoho let později, v období meziválečném zůstala strana prozatím v ústraní.²⁷ Na konci 30. let 20. století dopadla na Skotsko, stejně jako na jiné státy světa, hospodářská krize. Ve Skotsku měla krize drtivější dopad než v jiných částech Spojeného království, a to zejména proto, že krize nejvíce zasáhla těžký průmysl, který ve Skotsku zaměstnával nejvíce obyvatel. Nezaměstnanost se zvýšila ze 14 % do roku 1930 na 22 %. Tato míra nezaměstnanosti zůstala zachována i po zbytek třicátých let 20. století.²⁸

Britská vláda prosazovala v meziválečném období politiku drobných ústupků, a díky tomu se stalo Skotsko v roce 1926 mimo jiné plnoprávným členem britské vlády, tzv. *Secretary of State for Scotland* (Skotský úřad). Ke sjednocení Národní strany Skotska a Skotské strany ve Skotskou národní stranu (*Scottish National Party*) došlo v roce 1934. Skotská národní strana (SNP)²⁹ byla levicově orientovaná a jejím hlavním cílem bylo dosažení samostatnosti, a to postupnými kroky. V žádném předválečných volbách se ovšem straně nepovedlo uspět, a to ani do britského parlamentu. Důvodem bylo zejména to, že strana voličům nenabídla řešení hospodářské krize, která v té době obyvatele trápila více než nacionalistické tendence.³⁰ Po přetrpění největší krize se ovšem hlasy pro autonomii opět začaly ozývat a v roce 1939 byl Skotský úřad přemístěn z Londýna do Edinburghu. Skotské záležitosti si od tohoto data mohli spravovat již sami Skotové.³¹

2.2.2 Období po druhé světové válce

Po roce 1945 začaly britské kolonie postupně získávat nezávislost. Svět zasáhla vlna dekolonizace. Snahy o decentralizaci sílily i ve Skotsku a Walesu, tato území nedosahovala

²⁷ SAMEK, Daniel. a WORMALD, Jenny. *Dějiny Skotska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 200

²⁸ Tamtéž. s. 197

²⁹ SNP – Scottish National Party, oficiální zkratka Skotské národní strany

³⁰ GRAY, Alaster. *Why Scots should rule Scotland 1997: a carnivorous history of Britain from Roman times until now*. Edinburgh: Canongate, 1997. s. 80.

³¹ SAMEK, Daniel. a WORMALD, Jenny. *Dějiny Skotska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 204

takové celkové ekonomické a životní úrovně jako Anglie. Nutno dodat, že decentralizační tendence probíhaly poklidně a ústavní cestou. Nezaměstnanost byla po druhé světové válce ve Skotsku a Walesu nadále vysoká. V roce 1967 získal vůbec poprvé v britských parlamentních volbách křeslo kandidát Skotské národní strany. Později strana zaznamenala jeden z prvních velkých úspěchů, konkrétně v roce 1974, kdy získala v britském parlamentu jedenáct křesel.³² Jedním z argumentů pro nezávislost Skotska se stalo také to, aby si Skotsko uchovalo větší zisky z ropy, která se těžila u pobřeží Skotska, u Severního moře. Mezi slogany nacionalistů se objevovalo například: „*It's Scotland's oil.*“ nebo „*Rich Scots or poor Britons?*“³³

První referendum o vzniku Skotského shromáždění (parlamentu) se konalo v roce 1979. K urnám se tehdy dostavilo jen 35 % voličů, tudíž platnost referenda podmíněná alespoň 40 % účastí nebyla dosažena. Situace se v zemi vyostřila za vlády Margaret Thatcherové, kdy se Skotsko potýkalo s vysokou mírou nezaměstnanosti, v roce 1985 dosáhla nezaměstnanost 15,6 %. Nezaměstnanost byla způsobena zejména nekonkurenceschopnými průmyslovými a těžebními podniky. Skotská národní strana díky tomu začala formovat projekt za nový samostatný skotský parlament, získala podporu široké veřejnosti i dalších politických stran Skotska, s výjimkou konzervativců. V celé Velké Británii bylo přes 3 milionu občanů nezaměstnaných. Země se potýkala s ekonomickou krizí, vysokou inflací a nucenými škrty. Vláda Margaret Thatcherové směřovala své cíle na obnovu ekonomiky Spojeného království a snaha regionů o autonomii zůstávala v pozadí. Thatcherová vládla „pevnou rukou“ a byla silně proti autonomii Skotska. Její vláda byla ve Skotsku označována jako „*Devil's decade.*“³⁴

V roce 1988 byla zavedena daň z hlavy, kdy každý občan bez ohledu na své příjmy musel odvádět stejně vysoké daně. Znevýhodněna byla zejména pracující třída či sociálně slabší občané. Skotové zavedení nové daně velmi negativně vnímali a výsledkem se stala mobilizace skotských politických stran, dále zástupců Skotské národní církve, tisku a řady neziskových organizací – ti všichni proti dani protestovali. Téma devoluce se opět dostalo do centra zájmu. Následovalo vytvoření Skotského ústavního shromáždění (*Scottish*

³² ROSS, David. *Scotland: history of a nation*. Edinburgh: Lomond Books, 2000. s. 269

³³ ARNSTEIN, Walter. L. *Britain yesterday and today: 1830 to the present*. Mass.: D.C. Heath, 1983. s. 395-401

³⁴ GREER, Scott. L. *Nationalism and self-government: the politics of autonomy in Scotland and Catalonia*. Albany: State University of New York Press, 2007. s. 75-76

Constitutional Convention) sdružujícího nejdůležitější skotské, kulturní, církevní, politické a ekonomické aktéry.³⁵

V roce 1997 byla britským premiérem, Tonym Blairem, podepsána dohoda o konání referenda o založení skotského parlamentu. Labouristé včetně Blaira podporovali myšlenku samostatného skotského parlamentu. V následujícím referendu, září 1997, se nakonec 74,3 % voličů vyslovilo pro založení samostatného parlamentu. Skotové si tak ve svém druhém referendu schválili vlastní parlament. Snahy o skotskou samosprávu byly uskutečněny, avšak tendence o úplnou nezávislost začaly díky negativně vymezeným pravomocím skotského parlamentu opět sílit.³⁶

³⁵ GREER, Scott. L. *Nationalism and self-government: the politics of autonomy in Scotland and Catalonia*. Albany: State University of New York Press, 2007. s.68-88

³⁶ WASSON, Ellis. Archer. *Dějiny moderní Británie: od roku 1714 po dnešek*. Praha: Grada, 2010. s. 373-375

3 Politický systém Skotska v rámci Velké Británie

Decentralizace ve Spojeném království není celoplošná. Anglie, oproti Skotsku, Walesu a Severnímu Irsku, postrádá vlastní volené orgány a zároveň spadá pod kontrolu centrální vlády. Můžeme zde ovšem hovořit o tzv. devoluci, kdy dané země, s výjimkou Anglie, vlastní legislativní a exekutivní instituce. Jedná se o regionální autonomie, díky nimž se Spojené království Velké Británie a Severního Irsku dělí na čtyři historické země: Anglie, Skotsko, Wales a Severní Irsko.³⁷ Rozloha samostatného Skotska je 78 772 km², Skotsko je tedy o polovinu menší než samostatná Anglie. Počet obyvatel je desetkrát menší, než má Anglie, a to 5 347 600 (údaj z roku 2014). Přes 88 % obyvatelstva tvoří Skotové. Úředními jazyky jsou angličtina, skotština a skotská gaelština. Druhé největší a zároveň hlavní město Skotska je Edinburgh.³⁸

3.1 Parlament

Skotové si v průběhu historického vývoje vždy zachovali určitý stupeň autonomie. Předchůdce dnešního skotského parlamentu vznikl na počátku 13. století a trval až do roku 1707, kdy se Skotské království spojilo v personální unii s Anglií a oba parlamenty – jak anglický, tak skotský – nahradil jednotný parlament britský. Skotové se svého vlastního skotského parlamentu dočkali až o dvě století později, a to na konci 20. století, kdy si v pořadí již ve druhém referendu odhlasovali samostatný parlament (viz výše).

Skotský parlament vznikl po referendu v roce 1997, první zasedání se uskutečnilo o dva roky později, a to 12. května 1999. Od té doby se nové volby do parlamentu konají vždy první čtvrtek v květnu každé čtyři roky. Poslední volby se uskutečnily 5. května 2016 a začala tak tzv. „5th session“ skotského parlamentu. Skotská ministryně, Nicola Sturgeon (SNP), obhájila svoji funkci po událostech z 20. listopadu 2014, kdy po neúspěšném referendu o nezávislosti Skotska vystřídala na pozici Alexe Salmonda. Její strana (SNP) získala – stejně jako ve volebním období předtím – v parlamentu nejvíce křesel a obsadila 63 křesel z celkového počtu 129. Opozici SNP představuje Skotská konzervativní a unionistická strana

³⁷ KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států*. Praha: Linde, 2006. s. 769-779

³⁸ *Scotland: The Official gateway to Scotland* [online]. Edinburgh: Scottish Government [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.scotland.org>

(*Scottish Conservative and Unionist Party*) s 31 křesly. Třetí nejsilnější stranou je strana Labouristická (*Scottish Labour Party*), která při posledních volbách obsadila 23 křesel. Strana zelených (*Scottish greens*) disponuje 6 křesly a liberálové (*Scottish liberal democrats*) mají křesel 5. V parlamentu je přítomen i tzv. mluvčí parlamentu – od 12. května 2016 funkci zastupuje Ken Macintosh.³⁹

Skotský parlament sídlí v hlavním městě Skotska, Edinburghu, a jedná se o autonomní jednokomorovou zákonodárnou instituci Skotska. Parlament byl ustanoven zákonem z roku 1998, tzv. *Scotland Act*. Zákon specifikoval pravomoci britského a skotského parlamentu, čímž provedl decentralizaci určitých oblastní moci zákonodárné v rámci UK. Okruhy témat spravovaných skotským parlamentem jsou: vzdělání, zdravotnictví, ekonomická podpora rozvoje oblastí, doprava, ochrana životního prostředí, zemědělství, rybářství, požární ochrana, bezpečnostní sbory, místní samospráva, kultura, sport a turistika. V těchto všech sektorech má skotský parlament pravomoc vydávat zákony.

Oblasti, ve kterých Skotský parlament nemůže uplatňovat žádné pravomoci, jsou vyjmenované ve zmiňovaném zákoně (*Scotland Act*) z roku 1998. Spadá sem například státní správa, ústavní právo, obrana země a ochrana hranic, zahraniční politika, zaměstnanost, politika provádění interrupcí, hazardní hry, sociální zabezpečení a jiné. Mimo jiné nesmí Skotský parlament rozhodovat o devoluci, nesmí měnit počet poslanců nebo povahu výkonné moci.⁴⁰

3.2 Vláda

Skotská vláda je odpovědná za všechny otázky, které nejsou výslovně vyhrazeny britskému parlamentu v článku 5, v zákoně o Skotsku z roku 1998. Mezi tyto záležitosti náleží zdravotnictví, školství, soudnictví, bezpečnostní složky, problematika venkova, hospodářský rozvoj a doprava. Vláda také zodpovídá za záležitosti, které nejsou potřeba řešit zákonodárnou cestou. V čele vlády stojí premiér (nebo tzv. první ministr). Od roku 2014 funkci zastává Nicola Sturgeon. Celkový počet členů skotské vlády je 17. Kromě premiéra tvoří vládu ministři, státní tajemníci a představitelé skotské justice. Premiér je jmenován

³⁹*The Scottish Parliament* [online]. The Scottish Parliament [cit. 2017-04-07]. Dostupné z:

<http://www.parliament.scot/index.aspx>

⁴⁰ Tamtéž.

králem Spojeného království, na doporučení Skotského parlamentu. Ten je poté nápomocen jednotlivým vládním ministrům, kteří jsou jmenováni na jeho návrh za souhlasu parlamentu.⁴¹

3.3 Skotský úřad

Dalším orgánem je tzv. Skotský úřad (*Secretary of State for Scotland*) v Londýně. Úřad usnadňuje styk mezi vládou Spojeného království a skotskou vládou v Edinburghu. V čele tohoto orgánu aktuálně stojí britský ministr pro Skotsko, David Mundell. Skotský úřad v Londýně je zodpovědný za reprezentaci Skotska a podporu skotských záležitostí v britské vládě.⁴²

3.4 Skotský stranický systém

Stranický systém, který se formuje pomocí skotských parlamentních voleb, bývá některými autory označován jako stranický subsystém. V celonárodních volbách, do Dolní sněmovny Parlamentu Spojeného království, se dostávají strany celonárodní. Jejich skotské odnože nekandidují samostatně, jako je tomu u voleb do skotského parlamentu, proto hovoříme o dvou stranických systémech. Skotský stranický systém nevznikl náhle v roce 1999 se vznikem samostatného skotského parlamentu, ale již před samotným rokem 1999 zde existovaly samostatné regionální strany. Do roku 1999 zastávala významnou pozici Labouristická strana, po roce 1999 můžeme začít hovořit již o multipartistickém uspořádání.⁴³

Hlavní póly skotského stranického systému tvoří jednak Skotská národní strana, a Labouristická strana na opačném pólu. Po roce 1997 ztrácejí nejvíce konzervativci, kteří byli až do vzniku Skotského parlamentu druhou nejsilnější stranou ve Skotsku. Díky volebnímu systému dodatečných členů mohou kandidovat i nezávislí kandidáti a menší strany. Mezi menší strany patří např. úspěšná Skotská strana zelených (*The Scottish Greens*), která nyní disponuje s 5 mandáty. V minulosti zaznamenaly úspěch i jiné menší strany, v dnešní době již

⁴¹ *The Scottish Government* [online]. Scottish Government, 2017 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.gov.scot/>

⁴² *The Scottish Parliament* [online]. The Scottish Parliament [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.parliament.scot/index.aspx>

⁴³ STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně politický pluralismus*. Brno: AP, 2005. s 102.

nejsou zastoupené ve Skotském parlamentu. Byla to například Strana jednoty skotských seniorů, která v roce 2003 získala 4 křesla, podobně si vedla i Skotská socialistická strana.⁴⁴

V následujících podkapitolách budou zmíněny profily čtyř jednotlivých nejsilnějších skotských politických stran. Jedná se o Skotskou národní stranu, Skotskou labouristickou stranu, Skotskou konzervativní a unionistickou stranu a Skotské liberály. Na konci kapitoly bude zmíněna jako pátá i Skotská strana zelených.

3.4.1 Skotská národní strana

Skotská národní strana je hlavní stranou, která prosazuje nezávislost Skotska. Nacionalismus v politice strany vychází z nespokojenosti s politikou Spojeného království. Od počátku má strana silnou tendenci k decentralizaci a intenzivně usiluje o nezávislost Skotska. Můžeme ji zařadit mezi strany levicové.

Strana vznikla sloučením Národní strany Skotska a Skotské strany v roce 1934. Prvním předsedou se stal Robert Bontine-Cunningham-Graham. Jejím významným tématem byla otázka Skotska a jeho postavení. Od 70. let se strana začala orientovat na levicovou politiku, důvodem byla snaha o získání většiny levicových voličů labouristů ve volbách do Westminsteru. To se straně povedlo a nejvýraznějšího úspěchu dosáhla SNP ve všeobecných volbách v říjnu 1974, kdy získala téměř jednu třetinu všech hlasů ve Skotsku, a probjovala tak 11 poslanců do britského parlamentu. Strana se nicméně propadla hned v následujících volbách, v roce 1979 i v roce 1983. Úspěch z roku 1974 nebyl překonán až do voleb v roce 2015.⁴⁵

Po neúspěšném referendu o nezávislosti Skotska rezignoval dlouholetý předseda strany Alex Salmond, a současnou předsedkyní strany je od listopadu 2014 skotská premiérka Nicola Sturgeon. V posledních volbách do Skotského parlamentu, konajících se v květnu

⁴⁴ STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně politický pluralismus*. Brno: AP, 2005. s. 102-106.

⁴⁵ SWENDEN, Wilfried. *Federalism and regionalism in Western Europe a comparative and thematic analysis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006. s. 142-164

2016, získala strana 46,5 % hlasů a 63 poslaneckých mandátů. Skotská národní strana také disponuje s 54 mandáty v parlamentu britském.⁴⁶

Strana se orientuje především na sociální a ekonomické zájmy Skotů. Zastává poskytování bezplatného vysokoškolského vzdělávání ve Skotsku a je stranou pro-evropskou. Dále například podporuje ochranu životního prostředí a udržitelný rozvoj. Jako strana pro-evropská se profiluje až od 80. let. Předtím byla euroskeptická a nechtěla „vyměnit tyranii Londýna za Bruselskou“.⁴⁷ Změna nastala s příchodem Jima Sillarse, který ve straně prosadil názor, že jako moderní národní stát Skotsko Evropskou unii potřebuje. Jedině v EU jsou podle něj stejně malé státy jako Skotsko, se kterými je možné obchodovat. Skotská národní strana intenzivně usiluje o osamostatnění Skotska a byla hlavním iniciátorem referenda o nezávislosti v roce 2014.⁴⁸

3.4.2 Skotská labouristická strana

Tradiční politická strana Velké Británie, Labouristická strana (*Scottish Labour Party*), má své zastoupení i ve Skotsku. Byla zde založena v roce 1888 a o rok později se spojila s Nezávislou labouristickou stranou, a rozšířila tak svoji voličskou základnu. V roce 1909 přišlo sloučení s Labouristickou stranou, labouristická strana tudíž působí na celém území Spojeného království. V politice Skotské labouristické strany je patrná jistá nezávislost, strana je však na britské pobočce závislá finančně.⁴⁹

Labouristická strana se stala jednou z nejsilnějších britských a skotských stran. Skotská labouristická strana vyhrála ve Skotsku v každých britských všeobecných volbách od roku 1964 až do roku 2015, kdy ztratila prvenství po úspěchu Skotské národní strany. Strana vyhrála volby do Skotského parlamentu v roce 1999 a v roce 2003. Ve volbách do Skotského parlamentu v roce 2007 získala o jedno křeslo méně než Skotská národní strana. Po volbách

⁴⁶ *Scottish National Party* [online]. Edinburgh: Scottish National Party [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.snp.org>

⁴⁷ BRAND, Jack. *Defeat and Renewal: The Scottish National Party in the Eighties* [online]. Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1990 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://www.icps.cat/archivos/WorkingPapers/WP_I_23.pdf?noga=1

⁴⁸ Tamtéž. s.10

⁴⁹ MCGARVEY, Neil. *The Scottish Labour Party: The Old Firm of Scottish Politics* [online]. Glasgow: University of Strathclyde, 2005 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/c875841a-3925-4116-a37d-0b1307deba56.pdf>

v roce 2011 zůstala strana stále druhou nejsilnější. Drtivá porážka přišla v roce 2015, kdy ve všeobecných britských volbách získali Labouristé pouze jediný mandát do britského parlamentu. Labouristé tehdy ztratili z původních 41 míst celkem 40 míst na úkor Skotské národní strany. Od roku 1959 to bylo poprvé, kdy strana neobdržela největší počet křesel v britském parlamentu. Ve volbách do Skotského parlamentu v roce 2016 strana získává 22,6 % hlasů a 23 křesel. Labouristé jsou nyní třetí největší stranou ve Skotsku a předsedkyní strany je Kezia Dugdale, členka Skotského parlamentu.

Skotskou labouristickou stranu řadíme mezi strany levicové. Její politika se zaměřuje na rovnost ve společnosti, zároveň podporuje její diversitu. Labouristé, stejně jako SNS, jsou pro-evropští. Postoj k devolučnímu procesu je kladný, postoj k úplné nezávislosti země je však opatrný. Při referendu o nezávislosti v roce 2014 se vyjádřili pro zachování unie s Anglií, a svým voličům dali jasně najevo svůj postoj.⁵⁰

3.4.3 Skotská konzervativní a unionistická strana

Podobně jako Labouristická strana Skotska je i Skotská konzervativní a unionistická strana (*Scottish Conservative and Unionist Party*) odnoží celobritské Konzervativní strany. Strana byla zarytým odpůrcem založení Skotského parlamentu. Zpočátku měli postavení vládní strany, které postupně vyměnili za postavení malé opoziční strany. Strana je středo-pravicová.⁵¹

Strana byla založena v roce 1965 sloučením Unionistické strany do Konzervativní strany Anglie a Walesu. Samotná Unionistická strana, vznikla již v roce 1912 sloučením konzervativců a liberálních unionistů. Dominantní byla ve skotské politice od roku 1930 do konce 50. let. V roce 2011 strana vedla volební kampaň pod heslem „Zdravý rozum pro Skotsko“. Strana chtěla například znovu zpoplatnit univerzitní vzdělání ve Skotsku. Získala pouhých 13, 9 % hlasů a 15 křesel ve skotském parlamentu. O pět let později, v roce 2016, strana dokázala tento volební výsledek zdvojnásobit. Získává již 22 % hlasů a 31 křesel. Stala

⁵⁰ *Scottish Labour Party* [online]. Glasgow: Scottish Labour Party [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <http://www.scottishlabour.org.uk>

⁵¹ SMITH, A. T. *Devolution and the Scottish Conservatives: banal activism, electioneering and the politics of irrelevance*. Manchester: Manchester University, 2011. s. 18-29

se tak hlavní opoziční stranou. Předsedkyní strany je Ruth Davidson, je také členem Skotského parlamentu, díky čemuž si konzervativci polepšili ve volebním obvodu Edinburgh Central. Jejich silná voličská základna se mimo jiné vyskytuje v obvodech na skotsko-anglické hranici, jsou to například obvody jako Ayr, Ettrick, Galloway a další.

Ve svém volebním programu strana podporuje snižování daní, je pro soukromé vlastnictví a snižování sociálních výdajů. V otázce vztahu k Evropské unii je strana, na rozdíl od své britské odnože, pro-evropská. Její postoj k nezávislosti Skotska je ovšem jednoznačný, strana byla vždy proti jakýmkoliv devolučním snahám a také proti samostatnému osamocení Skotska. Jejich nejsilnější argumentem se stala možnost ekonomického propadu Skotska po přijetí nezávislosti, a také zachování jednotné unie v návaznosti na tradici.⁵²

3.4.4 Skotská liberální strana

Skotská liberální strana (*Scottish liberal democrats*) je součástí celostátní politické strany Liberálních demokratů. Skotská pobočka ovšem disponuje s mnohem větší autonomií v porovnání se Skotskou labouristickou stranou či Skotskou konzervativní a unionistickou stranou. V rámci celostátního vedení mají dokonce právo VETA.⁵³

Volební úspěchy liberálové zaznamenaly v roce 1999 a v roce 2003, kdy se spojili s labouristickou stranou. Od té doby se úspěšnost strany ve volbách permanentně snižuje. V roce 2007 strana obdržela 13 % hlasů a 16 křesel, v roce 2011 to již bylo pouhých 8 % hlasů a 5 křesel do Skotského parlamentu. V roce 2016 se od tohoto výsledku jen nepatrně lišil, a to počtem 7, 8 % hlasů a 5 mandátů. Předsedou strany je momentálně Willie Rennie, člen Skotského parlamentu.

Strana věří ve spravedlivou, svobodnou a otevřenou společnost, osobní svobodu jedince, toleranci sociální rozmanitosti a decentralizaci politické moci. Stejně jako SNS jsou také proevropští a odchod z EU razantně odmítají. V otázce samostatnosti Skotska jsou proti nezávislosti, ale podporují větší autonomii a v průběhu historie podpořili i větší devoluci. Pro Skotský parlament požadují větší pravomoci v oblasti daní a financování. Program Skotské

⁵² *Scottish Conservatives* [online]. Edinburgh: Scottish Conservatives, 2017 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <http://www.scottishconservatives.com>

⁵³ SWENDEN, Wilfried. *Federalism and regionalism in Western Europe a comparative and thematic analysis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006. s. 159

liberální strany se zaměřuje na sociální témata jako zdravotnictví a péče o seniory, emancipace žen a rovnost příležitostí či podporu udržitelného rozvoje a venkova.⁵⁴

3.4.5 Skotská strana zelených

Skotská strana zelených (*The Scottish Greens*) je zastoupena ve Skotském parlamentu 6 mandáty, a je tak čtvrtou nejsilnější stranou. V posledních volbách, do Skotského parlamentu v roce 2016, strana překonala o jeden mandát Skotskou liberální stranu. Na rozdíl od jiných stran disponují Zelení dvěma předsedy, kterými jsou Patrick Harvie, člen Skotského parlamentu, a Maggie Chapman, rektorka Univerity of Aberdeen.

Skotští zelení věří, že Skotsko může být do budoucna spravedlivější, zelenější a zdravější. Strana je levicově zaměřená, svojí ideologií se zaměřuje na zelenou politiku. Stejně jako Skotská nacionalistická strana, Zelení jsou pro úplnou nezávislost Skotska. Jsou orientováni proevropsky. Nyní bojují za větší kompetence pro skotský parlament, iniciují občany k větší aktivitě a skotský parlament k větší odvaze. Celkově bojují za větší spravedlnost a stejné podmínky pro všechny.⁵⁵

⁵⁴ *Scottish Liberal Democrats* [online]. Edinburgh: Scottish Liberal Democrats [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: http://www.scotlibdems.org.uk/about_us

⁵⁵ *Scottish Greens* [online]. Edinburgh: Scottish Green Party, 2017 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://greens.scot>

4 Milníky skotského nacionalismu ve 20. století

V předešlých dvou kapitolách byl čtenáři představen historický a politický vývoj Skotska v kontextu Velké Británie. Z dosavadního textu lze vyvodit významné milníky skotského nacionalismu ve 20. století.

Za milníky ve vývoji skotského nacionalismu, a důležité proměnné, které mají formující vliv na otázku skotské nezávislosti ve 20. století, můžeme považovat následující:

- navržení skotské autonomie v britském parlamentu v roce 1913
- vznik Skotské národní strany v roce 1934
- vznik skotských ministerstev v roce 1939
- petice za skotskou samosprávu v poválečných letech 1949-1950
- úspěch SNP v 70. letech
- referendum o samostatném skotském parlamentu v roce 1979
- referendum o samostatném skotském parlamentu v roce 1997 a jeho odsouhlasení.

Na počátku 20. století byli ve Skotsku velmi populární levicoví labouristé a liberálové, kteří se snažili o rozšíření práv skotských farmářů. Byli to právě oni, kdo přinesli v roce 1913 téma skotské autonomie do britském parlamentu. Tyto snahy o dosažení určité míry autonomie ovšem byly přerušeny vypuknutím první světové války. Po válce se objevily problémy související s vážným ekonomickým úpadkem, čehož důsledkem byl nárůst nezaměstnanosti. Ve dvacátých letech britská vláda začala přesouvat průmysl ze Skotska do Anglie, a nezaměstnanost ve Skotsku se tak nadále prohlubovala. Neschopnost britské vlády čelit problémům na území Skotska podnítil vzestup nacionalismu. Roku 1928 vznikla Národní strana Skotska, která se o šest let později, v roce 1934, spojuje se Skotskou stranou, a vzniká tak Skotská národní strana. Ta v této době začíná vést diskuze o možné devoluci prostřednictvím Skotského parlamentu. V roce 1939 se Skotský úřad přestěhoval z Londýna do Edinburghu, čímž vyslala britská vláda Skotům vzkaz, že si Skotové mohou své interní

záležitosti rozhodovat „doma“. Ministr pro Skotsko byl ovšem nadále podřízen britskému parlamentu.⁵⁶

Druhá světová válka způsobila větší sounáležitost Skotů s Velkou Británií a již během jejího průběhu došlo k reorganizaci skotských vládních struktur. Reorganizace se projevila na vzniku čtyř samostatných ministerstev (*departments*): Ministerstvo zemědělství (*Department of Agriculture for Scotland*), Ministerstvo školství (*Scottish Education Department*), Ministerstvo zdravotnictví (*Department of Health for Scotland*) a Ministerstvo „pro vnitřní záležitosti“ (*Scottish Home Department*). Autonomie jednotlivých ministerstev rostla i po válce, a ty se tak stala základem pro vznik moderního ministerstva ve Skotsku.⁵⁷ Zřízení ministerstva pro Skotsko však zdaleka neuspokojila skotské nacionalisty hlásící se ve 40. a 50. letech o slovo. V této době se šířily proti-anglické nálady, vzrůstala podpora SNP a myšlenky devoluce. V letech 1949-1950 probíhala petice na podporu skotské samosprávy, která si nakonec získala 1,7 milionů podpisů.⁵⁸

V 60. a 70. letech se skotský průmysl potýkal s velkou zahraniční konkurencí, důvodem byla zastaralá průmyslová odvětví a nízká produktivita práce. Stávky, zejména místní, byly velmi běžné. Díky celkové náladě v zemi zažívala Skotská nacionalistická strana první úspěchy. Strana stále požadovala úplnou nezávislost na Spojeném království, ale voliči tuto stranu volili spíše proto, aby svým hlasem pouze vyjádřili nespokojenost s britskou vládou. Nicméně v roce 1967 získal kandidát Skotské národní strany poprvé v dějinách křeslo v britském parlamentu. Otázka skotské nezávislosti tak nabrala na důležitosti, a britská vláda začala řešit problematiku skotského nacionalismu. V únoru 1974 získala SNP 7 mandátů (22,5 % skotských hlasů) v britském parlamentu, v listopadu téhož roku strana dokonce získala mandátů 11 (30,7 % skotských hlasů).⁵⁹

V britských parlamentních volbách v roce 1974 vyhráli labouristé, kteří navrhli založení samostatného skotského parlamentu se sídlem v Edinburghu. Zákon, který měl založit skotský parlament, *The Scotland Act*, byl schválen v červenci 1978. První referendum o vzniku samostatného skotského parlamentu se uskutečnilo v následujícím roce (1979).

⁵⁶ SAMEK, Daniel, WORMALD, Jenny. *Dějiny Skotska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 200-204

⁵⁷ FINLAY, Richard J. *Modern Scotland: 1914-2000*. London: Profile Books, 2004. s. 201

⁵⁸ FINLAY, Richard J. *Modern Scotland: 1914-2000*. London: Profile Books, 2004. s. 230

⁵⁹ ARNSTEIN, Walter L. *Britain yesterday and today: 1830 to the present*. Mass.: D.C. Heath, 1983 s. 395

Volební účast ovšem nepřekročila nezbytnou účast 40 % všech hlasujících. Pro vznik samostatného parlamentu ovšem tehdy hlasovala většina zúčastněných.⁶⁰

V letech 1997-2007 byl u moci labouristický kabinet Tonyho Blaira. Premiér Tony Blair považoval za důležitý bod své vlády přispět k větší autonomii ve Skotsku a Walesu. Na rozdíl od Walesu, kde návrh samostatného parlamentu prošel jen těsně, ve Skotsku získal návrh podporu většiny obyvatel.⁶¹ Skotské referendum, které mělo rozhodnout o samostatném skotském parlamentu, se konalo 12. září 1997. Voliči si v referendu vybírali ze dvou možností a celkově odpovídali na dvě položené otázky. První možností byl souhlas se vznikem skotského parlamentu (*I agree that there should be a Scottish Parliament*), druhá možnost nabízela nesouhlas se vznikem parlamentu (*I do not agree that there should be a Scottish Parliament*). Se vznikem skotského parlamentu souhlasilo 74,3 % voličů (1 775 045 občanů). Proti vzniku se vyjádřilo 25,7 % voličů (614 400 obyvatel). Druhá otázka v referendu se zaměřovala na konkrétní pravomoc skotského parlamentu, jednalo se o možnost úpravy daně z příjmu fyzických osob. Pro hlasovalo 63,5 % voličů (1 512 889 občanů), proti se vyjádřilo 36,5 % voličů (870 263 občanů). Z veškerých oprávněných voličů byla volební účast referenda 60,4 %.⁶²

Brzy po vzniku Skotského parlamentu, v roce 1997, se začala skotská politika rozcházet s politikou celobritskou. Lze konstatovat, že nacionalistické tendence nebyly samostatným parlamentem zdaleka uspokojeny.

Svébytnost skotské národní identity a skotského národa jako takového, tvoří základ skotského nacionalismu, který se po léta projevuje snahami o autonomii Skotska v rámci Velké Británie. Odlišnosti Skotů od Angličanů můžeme nalézt již v pátrání po původních kořenech obou národů. Zatímco skotský národ má keltské kořeny, národ anglický/britský pochází spíše z kořenů germánských. Jak již bylo zmíněno dříve, odlišnosti obou národů nalezneme také v náboženství. Na jedné straně stojí církev anglikánská, na straně druhé církev presbyteriánská skotská (založena roku 1560).⁶³

⁶⁰ FRANK, Jan. *Skotsko*. Praha: Libri, 2007. s. 121-122

⁶¹ MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. Praha: NLN, 2008. s. 520

⁶² Scottish Referendums. *BBC: Scotland* [online]. BBC, 1997 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/live/index.shtml>

⁶³ SAMEK, Daniel. a WORMALD, Jenny. *Dějiny Skotska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007

5 Projevy skotského nacionalismu v současnosti

Poslední kapitola popisuje projevy skotského nacionalismu v současnosti. Text se zejména zabývá dvěma velmi podstatnými událostmi, ke kterým došlo na začátku 21. století. Jedná se o referendum o nezávislosti v roce 2014 a referendum o setrvání Velké Británie v Evropské unii v červnu 2016.

5.1 Referendum o nezávislosti 2014 jako důsledek skotského nacionalismu

Samostatná debata o skotské autonomii začala nabývat na síle v roce 2007, kdy Skotská národní strana získala ve Skotském parlamentu 47 křesel ze 129. Předseda strany, Alex Salmond, se stal skotským ministerským předsedou. Strana navrhla zákon o referendu a snažila se zahájit jednání o nezávislosti. To vedlo ke ztrátě podpory liberálů, strana byla nucena postavit menšinovou vládu, a jednání tak v daném roce neproběhlo. Unionisté, jako konzervativci či labouristé, si vymohli vznik komise, která měla skotskou devoluci vyhodnotit. V roce 2009 Alex Salmond vydává program s názvem „*Your Scotland, Your Voice*“, ve kterém voličům přibližuje možnou nezávislost Skotska. V následujících volbách v roce 2011 zaznamenává SNP ještě větší úspěch a získává 69 mandátů. Skotskému referendu je cesta otevřená.⁶⁴

Dne 15. října 2012 vlády Spojeného království a Skotska podepsaly Edinburskou dohodu (tzv. *Edinburgh Agreement*), která vytvořila právní rámec pro uskutečnění referenda o skotské nezávislosti. Dohodu podepsal britský premiér David Cameron, premiér Skotského parlamentu Alex Salmond, ministr pro skotské záležitosti Michael Moore a vicepremiérka Skotska Nicola Sturgeon.⁶⁵

Dohoda byla kompromisní, jelikož Cameron chtěl referendum co nejdříve, ale Salmond požadoval termín až v roce 2014. Dohoda také přenesla odpovědnost za konání

⁶⁴ Government of United Kingdom: *Scottish independence referendum* [online]. Government of United Kingdom [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum>

⁶⁵ *The Scottish Government* [online]. Scottish Government, 2017 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.gov.scot>

referenda z britského parlamentu na parlament skotský, který rozhodoval o datu konání referenda a znění položené otázky. Cílem referenda bylo zjistit, zda si Skotové přejí samostatnost Skotska či nikoliv. Referendum se konalo 18. září 2014 a voliči odpovídali na následující otázku: „*Mělo by se stát Skotsko nezávislou zemí?*“ (*Should Scotland be an independent country?*) Voliči si mohli vybrat mezi odpovědi Ano (*Yes*) a odpovědí Ne (*No*). Volit mohli občané starší 16 let a cizinci s trvalým pobytem ve Skotsku od 16 let.⁶⁶

5.1.1 Kampaně v rámci referenda

Kampan, která se k referendu konala, začala oficiálně v prosinci 2013 a podle zákona mohla trvat až do samotného uskutečnění referenda. Do kampaně se zapojily všechny politické strany. Skotská společnost byla prakticky rozdělena na dva velké tábory, ke kterým se registrovaly politické strany, jednotlivci i společnosti.

Kampan „*YES Scotland's*“ byla pro nezávislost Skotska a za celou kampaň se postavil tehdejší skotský premiér, lídr Skotské nacionalistické strany, Alex Salmond, a Skotská nacionalistická strana. Své argumenty a přesvědčení podpořil Salmond šestisetstránkovým dokumentem s názvem „*Budoucnost Skotska: Váš průvodce po nezávislém Skotsku (Scotland's future: Your Guide to an Independent Scotland)*“. Strana vydala dokument v listopadu roku 2013, skotská vláda a voliči v ní mohli nalézt odpovědi na otázky, které by v souvislosti s nezávislým Skotskem mohly vyvstat. Tábor příznivců nezávislosti sliboval bohatší a demokratičtější samostatné Skotsko. V již zmíněném dokumentu *Scotland's future*, je nastíněná podoba samostatného Skotska jako konstituční monarchie s psanou ústavou, v jeho čele bude stát britský panovník a Skotsko se tak stane členem *Commonwealthu*. Dále by se Skotsko stalo součástí Evropské unie, OSN a NATO. Měnou by se časem stalo euro, tento slib ovšem nebyl reálný, vzhledem k dohodám s centrální bankou Velké Británie (*Bank of England*), která spíše navrhovala měnovou unii. Skotská ekonomika by díky případné nezávislosti rostla, zejména díky nalezištím ropy v Severním moři, a nemusela by odvádět daně britské vládě. Skotská vláda by měla plnou moc ohledně vlastního směřování země.

⁶⁶Government of United Kingdom: *Scottish independence referendum* [online]. Government of United Kingdom [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum>

Podporu nezávislosti podpořilo několik politických stran, Skotská nacionalistická strana, Skotští zelení, Skotská socialistická strana a Solidarita.⁶⁷

Druhý tábor reprezentovala kampaň „*BETTER TOGETHER*“ (Lepší společně). Za kampaň se postavily tři politické strany, a to Skotská konzervativní a unionistická strana, Skotská labouristická strana a Skotská liberální strana. Hlavním představitelem kampaně se stal poslanec labouristické strany, Alistair Darling. Kampaň byla spíše negativního rázu a otázka národního sebeurčení ustoupila otázce ekonomické. Také druhý tábor vydával dokumenty pro voliče, souhrnně nazývané jako „*Scotland Analysis Paper*“. Dokumenty byly vydávány vládní administrativou, zabývaly se stejnými tématy jako *Scotland's future*, ale k tématům zaujímaly opačný postoj, tedy nevykreslovaly růžovou budoucnost Skotska, ale spíše naopak poukazovaly na možné ztráty, pokud by nastala nezávislost. Kampaň se snažila voličům zejména sdělit, že nezávislé Skotsko na tom bude podstatně hůře než v rámci Velké Británie. Skotsko by ztratilo finanční záruky, které jim teď poskytuje spojení s Británií. Nabízí se problém se vstupem do Evropské unie i členství v NATO.⁶⁸

Postoj veřejnosti k referendu byl velmi proměnlivý. V roce 2012 byla značně posílena celobritská identita, zejména kvůli dvěma událostem. První událostí bylo diamantové výročí vlády Alžběty II., v roce 2012 uplynulo 60 let od jejího nástupu na trůn. Druhou událostí bylo pořádání letních olympijských her v Londýně, což se dočkalo velkého ocenění a úspěchu ze strany veřejnosti. Rok 2014 naopak posílil skotskou národní identitu – významnou událostí bylo zejména výročí bitvy u Bannockburnu z roku 1314. Od slavné bitvy, díky které si Skotové vydobyli nezávislost na Anglii, uběhlo přesně 700 let.⁶⁹

⁶⁷ Government of United Kingdom: *Scottish independence referendum* [online]. Government of United Kingdom [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum>

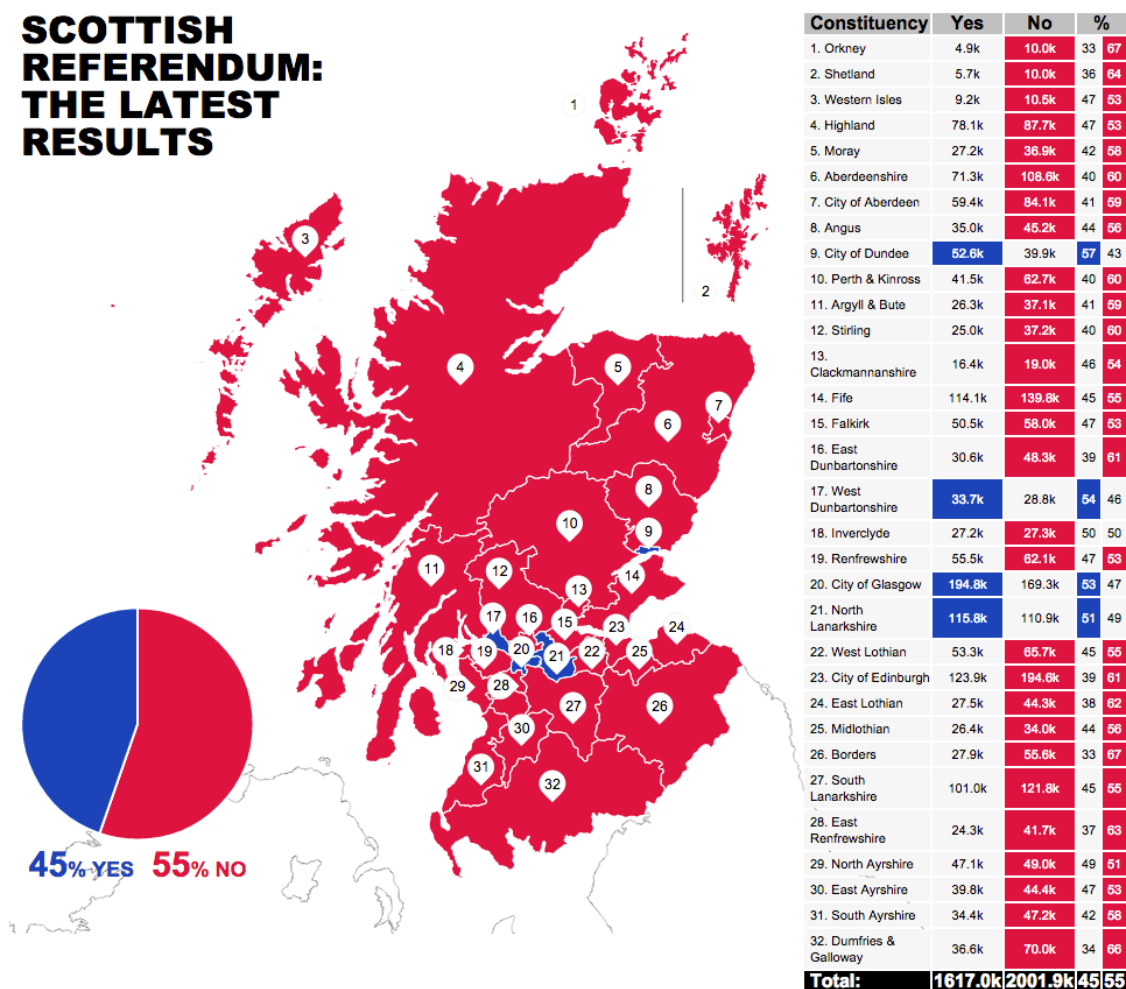
⁶⁸ Svoboda, Ondřej. *Skotské referendum o nezávislosti: Cesta k rozpadu Británie?* [online]. iir, 2014 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/en/article/skotske-referendum-o-nezavislosti-cesta-k-rozpadu-britanie>

⁶⁹ Svoboda, Ondřej. *Skotské referendum o nezávislosti: Cesta k rozpadu Británie?* [online]. iir, 2014 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/en/article/skotske-referendum-o-nezavislosti-cesta-k-rozpadu-britanie>

5.1.2 Výsledek a dopady referenda

Skotské referendum je ukázkovým příkladem západní demokracie, neboť představuje situaci, kdy šedesát milionů Britů zůstalo závislými na tom, jak se o budoucnosti jejich země rozhodne pět milionů Skotů. Volební účast u referenda překonala hranici 84,6 %. Referendum o skotské nezávislosti dopadlo následovně: 55,3 % voličů (2 001 926 občanů) se vyslovilo pro setrvání ve Spojeném království, pro nezávislost Skotska hlasovalo 44,7 % voličů (1 617 989 občanů). Výsledkem referenda tak bylo setrvání Skotska v rámci Spojeného království.⁷⁰

Obrázek č. 1 (viz níže) nám představuje výsledky referenda v jednotlivých obvodech země. Skotsko se administrativně člení na 32 správních oblastí (obvodů).

Obrázek č. 1: Volební výsledky v jednotlivých obvodech, zdroj: Daily Mail Online

⁷⁰ Government of United Kingdom: *Scottish independence referendum* [online]. Government of United Kingdom [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum>

Z obrázku vyplývá, že nejvíce hlasů pro nezávislost Skotska získaly obvody Dundee, West Dunbartonshire, Glasgow a North Lanarkshire. Zmíněné obvody patří do územní volební podpory Skotské národní strany a Skotské labouristické strany. Skotská labouristická strana dala svým voličům jasně najevo svůj negativní postoj k nezávislosti, pravděpodobně se však SNP podařilo v těchto regionech zmobilizovat vícero voličů. Dalším možným vysvětlením tohoto výsledku může být existence hnutí *Labour for Independence*, které opustilo Skotskou labouristickou stranu a spojilo se se stranou Skotských socialistů – ti v kampani podporovali nezávislost Skotska. Hnutí ve Skotsku získalo kolem 2000 příznivců a obvody, ve kterých Skotská socialistická strana získala nejvíce hlasů, jsou právě Glasgow a North Lanarkshire.⁷¹ Obvody, ve kterých nejvíce voličů nesouhlasilo se samostatností jsou: Scottish Borders, Dumfries and Galloway, East Renfrewshire, East Lothian, East Dunbartonshire, City of Edinburgh, Aberdeenshire a Perth and Kinross. Tyto obvody jsou charakteristické vyšší hustotou zalidnění, vzdělanějším obyvatelstvem, a zároveň se vyznačují větším počtem přistěhovalců. Jedná se o území volební podpory Skotské konzervativní a unionistické strany a Skotské liberální strany, obyvatelstvo zmíněných obvodů se také často hlásí k britské identitě jako takové. Dále lze konstatovat, že v ostatních obvodech Skotska bylo hlasování v referendu spíše vyrovnané.⁷²

Předseda SNP, Alex Salmond, uznal porážku, ale ocenil voliče za hojnou účast, zvláště pak poděkoval těm voličům, kteří hlasovali pro nezávislost Skotska. Z funkce odstoupil a v listopadu 2014 ho nahradila Nicola Sturgeon, která se tím pádem, stala i ministerskou předsedkyní Skotska. Skotská nacionalistická strana po referendu ovšem neztratila na atraktivitě. Historický úspěch zažila strana ve volbách do britského parlamentu v květnu 2015, kdy získala 56 křesel. Oproti minulým volbám v roce 2010 si tak strana polepšila o 50 křesel. Celkově strana skončila jako třetí nejsilnější, po vítězných konzervativcích a druhých labouristech. Volební účast ve Skotsku byla obrovská, a to celých 71, 1 %. SNS získala všechny své hlasy ve Skotsku, a to 50 % tamních hlasů. Strana se tak v posledních letech dokázala výrazně prosadit i na celobritské politické scéně.⁷³

⁷¹ Labour for Independence leaders joins Scottish Socialist Party. *Scottish Socialist Voice* [online]. Scottish Socialist Party, 2014 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://scottishsocialistvoice.wordpress.com/2014/10/22/labour-for-indy-leader-joins-ssp/44/>

⁷² *The Scottish Government* [online]. Edinburgh: The Scottish Government [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://beta.gov.scot>

⁷³ *Scottish National Party* [online]. Edinburgh: Scottish National Party [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.snp.org>

Je možné, že tento příznivý výsledek pro SNP mohl být ovlivněn postojem britského premiéra Davida Camerona. Ten ještě před konáním referenda prohlásil, že ať už referendum dopadne jakkoli, centrální vláda navýší Skotům jejich pravomoci. Přislíbil například rozhodovat o 60 % finančních prostředků na skotském území a větší autonomii – kromě ekonomické oblasti – zejména v oblasti sociální a daňové. Po uskutečnění referendu musela britská vláda dodržet své sliby z předvolební kampaně, a přesunout tak více pravomocí do Skotska. Posílení skotské samosprávy nicméně vyvolalo diskuzi o možném posílení samosprávy i pravomocí v Severním Irsku a Walesu, nemluvě o Anglii, která na rozdíl od ostatních zemí nemá ani vlastní parlament, a o jejich záležitostech se rozhoduje v celobritském parlamentu.⁷⁴

5.1.3 Problematika skotské nezávislosti

Pozitivní a negativní dopady nezávislosti pro samostatné Skotsko není lehké stručně definovat. Skotská vláda směrem k veřejnosti předkládala, že nezávislost přinese samé benefity, negativa samostatnosti opomíjela, a tím se stala terčem značné kritiky, že doslova slibuje „modré z nebe“. Mezi benefity zejména řadila možnost rozhodování si o své zemi „po svém“, možnost užívání finančních prostředků tam, kde jsou podle skotské vlády potřeba, a také zdůrazňovala ekonomické výhody nezávislosti (ta by vyplývala především z těžby ropy). Mezi problémy, které by mohla skotská nezávislost přinést, se nejčastěji uvádějí například problémy s měnou či problém ohledně členství v relevantních mezinárodních organizacích jako je Evropská unie či Severoatlantická aliance. Stabilita by také mohla být narušena, zejména v Evropě, a to především kvůli předpokládanému oslabení Velké Británie či nepřímou podporou různých separatistických hnutí v rámci celé Evropy. Lze konstatovat, že mezinárodní společenství si tak po výsledku referenda spíše „oddechlo.“ Pokud by si Skotové v referendu skutečně odhlasovali nezávislost, vyvstala by řada problémů nejen pro ně samotné a Velkou Británii, ale i pro další evropské státy, na jejichž území existují separatistické tendence (například Španělsko a autonomní snahy Katalánska). Jak již bylo uvedeno výše,

⁷⁴ Government of United Kingdom: *Scottish parliament new powers: David Cameron speech* [online]. London: Government of United Kingdom, 2015 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/speeches/scottish-parliament-new-powers-david-cameron-speech>

také řada mezinárodních organizací by čekala řada výzev, především v procesu přijetí nového člena.⁷⁵

5.2 Referendum o setrvání Velké Británie v Evropské unii

Ve Velké Británii dlouhodobě panuje nespokojenost s podmínkami jejího členství v Evropské unii. Dnes již bývalý předseda vlády a předseda britské Konzervativní strany, David Cameron, slíbil svým voličům, že pokud jeho strana vyhraje parlamentní volby v květnu 2015, vyhlásí referendum o setrvání Velké Británie v Evropské Unii, a to do konce roku 2017. Konzervativní strana volby skutečně vyhrála a Cameron svůj slib dodržel. Referendum o vystoupení Spojeného království z Evropské unie se uskutečnilo 23. června 2016. Termín *Brexit*, který se používá v souvislosti s tendencemi Británie k odchodu z Evropské unie, vznikl spojením dvou slov, „*Britain*“ a „*Exit*“. Otázka, která byla položena občanům, zněla: Měla by Velká Británie nadále zůstat členem Evropské unie anebo odejít z Evropské unie? (*Should the United Kingdom remain a member of the European Union or leave The European Union?*) Voliči vybírali odpověď ze dvou možností: „Zůstat členem Evropské unie“ (*Remain a member of the European Union*) anebo „Odejít z Evropské unie“ (*Leave the European Union*). Pro první možnost, tedy proti vystoupení, se rozhodlo 48,1 % voličů (16 141 241 občanů), ve Skotsku hlasovalo proti vystoupení 62 % voličů (1 661 191 občanů). Pro vystoupení z Evropské unie bylo 51,9 % voličů (17 410 742 občanů), ve Skotsku hlasovalo pro vystoupení 38 % voličů (1 018 322 občanů). Referendum zaznamenalo nadprůměrnou účast voličů, k volbám se dostavilo 72,2 % všech oprávněných voličů. Britští občané se tedy rozhodli pro možnost Brexitu.⁷⁶

5.2.1 Postoj Skotska k Evropské unii

Spojené království Velké Británie není státem pouze jednoho národa. Jedním z národů Velké Británie jsou Skotové, kteří se od zbytku Británie, jak již bylo výše popsáno, odlišují.

⁷⁵ Government of United Kingdom: *Scottish independence referendum* [online]. Government of United Kingdom [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum>

⁷⁶ *EU referendum: The result in maps and chart*. BBC News [online]. BBC, 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-36616028>

Mají odlišnou kulturu, přírodní podmínky, smýšlení i politické priority. Během historického a politického vývoje došlo k přenesení určitých pravomocí z centrálního parlamentu na parlament skotský. A postupem času se vytvořil i odlišný postoj k Evropské unii. Decentralizované národy, ke kterým se řadí také Skotsko, mají tendenci k méně euroskeptickému přístupu než Anglie. Zatímco se v Anglii v mezidobí vyvíjel euroskepticismus, ve Skotsku tomu bylo přesně naopak, a vyvíjelo se zde proevropské smýšlení, s prvkem uvědomění si důležitosti členství v Evropské unii.⁷⁷

Ve Skotském parlamentu jsou v současné době zastoupeny strany, které se profilují jako proevropské. Dvě nejsilnější strany, Skotská národní strana a Skotská Labouristická strana, Evropskou unii plně podporují. Dokonce i Skotská konzervativní a unionistická strana zaujímá proevropský postoj, na rozdíl od své britské odnože, která je silně euroskeptická. Další stranou zastoupenou momentálně ve Skotském parlamentu je Skotská strana zelených, která je taktéž silně proevropská, stejně jako Skotská liberálně demokratická strana. Jak je patrné, v současné době euroskepticismus nemá ve Skotském parlamentu žádné příznivce.⁷⁸

EU zasahuje do oblastí, které přímo ovlivňují obyvatele Skotska. A zároveň také platí, že v řadě agend Evropské unie se Skotsko aktivně angažuje. Mezi ty nejdůležitější oblasti patří změna klimatu a ochrana životního prostředí, energetika, zemědělství a potravinářství a rybolov. Skotsko se velmi angažuje v odvětví ohledně změny klimatu, životního prostředí a obnovitelných energetických zdrojů. Země se také výrazně orientuje na zemědělství a rybolov. Skotové velmi podporují lokální potravinářství, mladé zemědělce, ochranu a zdraví zvířat včetně podmínek, ve kterých jsou zvířata chována. Důležitou oblastí je rybolov, který tvoří velkou část exportu nejen do Evropské unie. Rybářský průmysl má ve Skotsku dlouholetou tradici a lze říci, že některé, především severní části Skotska, jsou na rybářském průmyslu závislé, a rybolov pro ně představuje významný zdroj obživy. Tyto prioritní oblasti jsou Evropskou unií značně dotovány v podobě přímých plateb i strukturálních fondů, což přináší velké množství inovací, které by si Skotsko bez podpory EU jen stěží mohlo dovolit.⁷⁹

⁷⁷ *The UK's EU renegotiation: The devolution factor*. The UK in the Changing Europe [online]. ukandeu, 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://ukandeu.ac.uk/the-uks-eu-renegotiation-the-devolution-factor/>

⁷⁸ *EU referendum: where do Scotland's political parties stand?* The Scotsman: Scotland's National Newspaper [online]. Johnston Publishing, 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.scotsman.com/news/politics/eu-referendum-where-do-scotland-s-political-parties-stand-1-4038649#ixzz46ZhIwpoG>

⁷⁹ *The Benefits of Scotland's EU Membership* [online]. Edinburgh: The Scottish Government [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.gov.scot/Resource/0048/00488952.pdf>

5.2.2 Co bude dál aneb vyhlídky do budoucnosti

Na základě Edinburské dohody, nemají Skotové právo na další referendum o nezávislosti nejméně po jednu další generaci. Skotský parlament má, ale právo uspořádat referendum v případě, že se Skotsko ocitne v politické situaci, se kterou se neztotožňuje. Výsledek referenda o setrvání Velké Británie v Evropské unii by bylo možné vykládat optikou nesounáležitosti mezi oběma aktéry. Skotové, spolu se Severním Irskem, hlasovali procentuálně z národnostních celků nejvíce pro setrvání v Evropské unii. Výsledku využila Skotská národní strana, a ihned po referendu zahájila konzultace o případném druhém referendu o nezávislosti Skotska na Spojeném Království. Britský parlament aktivoval článek 50 Lisabonské smlouvy dne 29. března 2017. Tímto dnem započal nelehký proces vyjednávání o podmínkách opuštění Evropské unie. Skotská první ministryně, Nicola Sturgeon, po odsouhlasení Skotským parlamentem předložila britské premiérce Therese May oficiální žádost o uspořádání skotského referenda o nezávislosti. Termín referenda navrhuje Skotský parlament v období mezi podzimem 2018 až jarem 2019. Termín konání dalšího referenda o nezávislosti si Skotský parlament tedy přeje před oficiálním vystoupením Velké Británie z EU. S tím britská vláda momentálně zásadně nesouhlasí.⁸⁰

⁸⁰ *Scottish Independence: Sturgeon to press on with referendum*. The Guardian [online]. Guardian News, 2017 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/politics/2017/mar/29/scottish-independence-sturgeon-to-press-on-with-referendum>

Závěr

Cílem této práce bylo představit čtenáři problematiku skotského nacionalismu v kontextu historických souvislostí a politického systému ve Skotsku, s důrazem na 20. století. Dalším cílem bylo zmapovat důsledky skotského nacionalismu v současnosti, zejména referendum o nezávislosti Skotska konaného v roce 2014. Analyzován byl historický a politický vývoj Skotska v rámci Velké Británie včetně současné situace.

Předkládané práce poukazuje na provázanost historického vývoje autonomních snah Skotska ve 20. století se vznikem a aktivismem Skotské národní strany, jež zůstává do dnešní doby hlavním iniciátorem autonomních snah ve Skotsku.

V závěrečné kapitole je nastíněna samostatná problematika skotského nacionalismu s důrazem na možná rizika, jež by skotské osamostatnění mohlo zemi přinést. Autor této práce považuje za důležité seznámit čtenáře s možným přesahem do budoucnosti – po nedávném referendu o vystoupení Velké Británie z EU se zájmy Skotska a Velké Británie opět rozcházejí, z toho důvodu lze předpokládat, že se v nejbližších letech nejspíše dočkáme dalšího referenda o nezávislosti Skotska. Je tedy patrné, že otázka skotského nacionalismu je stále aktuální, tato problematika se bude i nadále živě vyvíjet.

Můžeme konstatovat, že stanovené cíle práce byly ve svém rozsahu naplněny. Téma skotského nacionalismu je však velice obsáhlé, svojí bohatostí dalece překračuje stanovený rozsah bakalářské práce. Předkládaná práce se může stát snadno inspirací pro další zkoumání, může vyvolávat další a nové otázky, které by mohly být podrobněji rozpracovány v další odborné práci.

Prameny a literatura:

ARNSTEIN, Walter L. *Britain yesterday and today: 1830 to the present*. 4th ed. Lexington, Mass.: D.C. Heath, c1983. History of England (D.C. Heath and Company: Fourth edition), 4. ISBN 0-669-04380-x.

BARNARD, F. M. *Herder on nationality, humanity, and history*. Ithaca: McGill-Queen's University Press, c2003. ISBN 0-7735-2519-x.

DANČÁK, Břetislav a Vít HLOUŠEK, ed. *Víceúrovňové vládnutí v Evropě: zkušenosti, problémy a výzvy*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. ISBN 978-80-210-4458-6.

FINLAY, Richard J. *Modern Scotland: 1914-2000*. London: Profile Books, 2004. ISBN 9781861972996.

FRANK, Jan. *Skotsko*. Praha: Libri, 2007. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-344-2.

GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. 2. vyd. Praha: J. Hříbal, 1993. Poznání (Hříbal). ISBN 80-901381-1-x.

GRAY, Alasdair. *Why Scots should rule Scotland 1997: a carnivorous history of Britain from Roman times until now*. Edinburgh: Canongate, 1997. ISBN 08-624-1671-x.

GREER, Scott L. *Nationalism and self-government: the politics of autonomy in Scotland and Catalonia*. Albany: State University of New York Press, c2007. ISBN 978-0-7914-7047-3.

GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2921-3.

HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-010-0.

KLOKOČKA, Vladimír. *Ústavní systémy evropských států: (srovnávací studie)*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-606-7.

KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. 5. upr. vyd., V Ekopressu 4. Praha: Ekopress, 2014. ISBN 9788087865071.

MORGAN, Kenneth O., Martin KOVÁŘ a Josef POLIŠENSKÝ. *Dějiny Británie*. 2., dopl. vyd. Přeložil Ivo ŠMOLDAS. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-432-9.

POTOČNÝ, Miroslav a Jan ONDŘEJ. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část. 5., dopl. a rozš. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-536-4.

ROSŮLEK, Přemysl. *Politický secesionismus & etické teorie: Allen Buchanan a jeho kritici.* Brno: Barrister & Principal, 2014. ISBN 978-80-7485-037-0.

ROVNÁ, Lenka. *Kdo vládne Británii?* Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Politické systémy. ISBN 80-86429-27-x.

ROSS, David. *Scotland: history of a nation.* New ed. Edinburgh: Lomond Books, 2000. ISBN 0-947782-58-3.

SAMEK, Daniel, WORMALD, Jenny, ed. *Dějiny Skotska.* Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-875-4.

SMITH, A. T. *Devolution and the Scottish Conservatives: banal activism, electioneering and the politics of irrelevance.* Manchester: Manchester University Press, 2011. ISBN 9780719079696.

STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně politický pluralismus: pojetí a typologie evropských regionálních stran a regionálních stranických soustav.* Brno: AP, 2005. ISBN 80-902652-5-1.

SWENDEN, Wilfried. *Federalism and regionalism in Western Europe a comparative and thematic analysis.* Basingstoke [England]: Palgrave Macmillan, 2006. ISBN 9780230624979.

WASSON, Ellis Archer. *Dějiny moderní Británie: od roku 1714 po dnešek.* Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3267-1.

ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky. 3., přeprac. a aktualiz. vyd.* Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-209-0.

Elektronické zdroje:

BRAND, Jack. *Defeat and Renewal: The Scottish National Party in the Eighties* [online]. Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1990 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: http://www.icps.cat/archivos/WorkingPapers/WP_I_23.pdf?noga=1

EU referendum: The result in maps and chart. BBC News [online]. BBC, 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-36616028>

EU referendum: where do Scotland's political parties stand? The Scotsman: Scotland's National Newspaper [online]. Johnston Publishing, 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.scotsman.com/news/politics/eu-referendum-where-do-scotland-s-political-parties-stand-1-4038649#ixzz46ZhIwpoG>

Government of United Kingdom: *Scottish independence referendum* [online]. Government of United Kingdom [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/topical-events/scottish-independence-referendum>

Government of United Kingdom: *Scottish parliament new powers: David Cameron speech* [online]. London: Government of United Kingdom, 2015 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/speeches/scottish-parliament-new-powers-david-cameron-speech>

MCGARVEY, Neil. *The Scottish Labour Party: The Old Firm of Scottish Politics* [online]. Glasgow: University of Strathclyde, 2005 [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/c875841a-3925-4116-a37d-0b1307deba56.pdf>

Labour for Independence leaders joins Scottish Socialist Party. Scottish Socialist Voice [online]. Scottish Socialist Party, 2014 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://scottishsocialistvoice.wordpress.com/2014/10/22/labour-for-indy-leader-joins-ssp/44/>

Scotland: The Official gateway to Scotland [online]. Edinburgh: Scottish Government [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.scotland.org>

Scottish Conservatives [online]. Edinburgh: Scottish Conservatives, 2017 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <http://www.scottishconservatives.com>

Scottish Greens [online]. Edinburgh: Scottish Green Party, 2017 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://greens.scot>

Scottish Independence: Sturgeon to press on with referendum. The Guardian [online]. Guardian News, 2017 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/politics/2017/mar/29/scottish-independence-sturgeon-to-press-on-with-referendum>

Scottish Labour Party [online]. Glasgow: Scottish Labour Party [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <http://www.scottishlabour.org.uk>

Scottish Liberal Democrats [online]. Edinburgh: Scottish Liberal Democrats [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: http://www.scotlibdems.org.uk/about_us

Scottish National Party [online]. Edinburgh: Scottish National Party [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <https://www.snp.org>

Svoboda, Ondřej. *Skotské referendum o nezávislosti: Cesta k rozpadu Británie?* [online]. iir, 2014 [cit. 2017-04-08]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/en/article/skotske-referendum-o-nezavislosti-cesta-k-rozpadu-britanie>

The Benefits of Scotland's EU Membership [online]. Edinburgh: The Scottish Government [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.gov.scot/Resource/0048/00488952.pdf>

The Scottish Government [online]. Edinburgh: The Scottish Government [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <https://beta.gov.scot>

The Scottish Parliament [online]. The Scottish Parliament [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.parliament.scot/index.aspx>

The UK's EU renegotiation: The devolution factor. The UK in the Changing Europe [online]. ukandeu, 2016 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://ukandeu.ac.uk/the-uks-eu-renegotiation-the-devolution-factor/>

Scottish Referendums. BBC: Scotland [online]. BBC, 1997 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/live/index.shtml>

Příloha č. 1 Seznam použitých zkratek

EU – Evropská unie

NATO – Severoatlantická aliance

SNP – *Scottish National Party*

Příloha č. 2 Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Volební výsledky v jednotlivých obvodech, zdroj:

Scottish referendum: The Latest Results. In: *Daily Mail Online* [online]. Associated Newspapers, 2014 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2761216/Scotland-independence-referendum-results-announced.html>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kateřina Sypťáková
Katedra:	Společenských věd PdF UP Olomouc
Vedoucí práce:	Mgr. David Hampl, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Problém skotského nacionalismu na přelomu 20. a 21. století
Název v angličtině:	<i>The issue of Scottish nationalism at the turn of 20th and 21st century</i>
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zabývá problémem skotského nacionalismu na přelomu 20. a 21. století. Práce zkoumá historický vývoj autonomních snah Skotska, politický systém Skotska v rámci Velké Británie (včetně prezentace politických stran a jejich utváření) a projevy skotského nacionalismu až do současnosti.
Klíčová slova:	Skotsko, Velká Británie, nacionalismus, politický systém, stranický systém, referendum
Anotace v angličtině:	<i>This thesis deal with the issue of Scottish nationalism at the turn of 20th and 21st century. Thesis examines historical development of autonomous efforts of Scotland, political system within the United Kingdom (including the presentation of political parties and its historical development) and manifestations of Scottish nationalism until today.</i>
Klíčová slova v angličtině:	<i>Scotland, Great Britain, nationalism, political system, system of political parties, referendum</i>
Přílohy vázané v práci:	2 přílohy (Seznam zkratk, Seznam obrázků)
Rozsah práce:	44 stran
Jazyk práce:	český